

De jaren 1960 tot 1980 waren woelige jaren in de geschiedenis van de Volkskrant. Enkele ouwe knarren vertellen hoe zij die tijd in de maatschappij én op de redactie hebben beleefd. **Deel 12: de eeuwige strijd tussen inhoud en vormgeving. Waldemar Post in de hoofdrol.**

Waldemar Post bij het afscheid van opmaakredacteur Radboud Kuitenbrouwer. Verder van links af Hans Emans, Piet van der Vliet, Manus van Wordragen en Maria Hendriks.

Foto Wim Ruigrok

Waldemar Post en zijn taaie strijd voor een eigentijdse vormgeving

Hij hoort bij de roemruchte generatie van tekenaars als Peter van Straaten en Peter Vos, Opland en Frits Müller. Maar bij de Volkskrant was Waldemar Post vooral de art director die in de jaren zestig de krant een ander gezicht gaf. Het lettertype Bodoni moest wijken voor de Times Roman en de Excelsior voor de Times Europe. Maar de vernieuwing zou Waldemar Post pas in 1993 voltooiën, toen de krant van zeven naar acht kolommen ging.

Hij kwam in 1955 van het Instituut voor Kunstnijverheidsonderwijs in Amsterdam, later de Rietveld Academie geheten.

Waldemar: 'Zoals mijn nicht Mance Post, nu 82, bekend illustratrice van kinderboeken in interviews vaak zegt: het tekenen zit bij ons in de familie. Mijn vader kon het ook goed. De liefde voor letters, typografie en vormgeving ontwaakte bij mij pas op de Academie. Lettertekenen bleek een van mijn sterkste kanten te zijn.'

Wanneer kwam je bij de krant?

'In 1957. Wouter Keja stopte met

tekenen bij toneelrecensies en Rob Wout (Opland) vond dat ik dat moest overnemen. Ik kwam met een proeftekening bij Lückner en een week later stond ik in de krant. Dit duurde tot 1964. Lückner verdween en ik ging ook: hij beloofde me veel werk, maar daar kwam niks van. Opland zorgde, nota bene rond de Kerst, voor een hereniging en kennismaking met Van der Pluijm, aan de Wibautstraat. En ik was weer terug.

'Maar ik kwam niet alleen om te tekenen, ik ging mij ook bemoeien met de vormgeving. Na enkele opmerkelijke pagina's mocht ik lid worden van de *Art Directors Club Nederland*. Dat waren pagina's waarvan de helft bestond uit illustraties, foto's en koppen. Dat kende de krant tot dan toe niet. Weer later kwam ik in vaste dienst, drie dagen in de week.'

Wat vond de redactie er toen van?

'Van der Pluijm had mij gevraagd om mijn ideeën over de opmaak in een vergadering toe te lichten. Ik schetste een krant, laten we zeggen zoals *The*

Observer van die tijd. Chefs Nacht Jos Sterk en Herman Leenes en ook opmaker Radboud Kuitenbrouwer vonden het maar niks en adviseerden mij eerst eens een poosje in de nacht mee te draaien. Ze zeiden dat ze het allemaal te 'luxe' vonden. Ze zouden 's avonds geen tijd hebben om mijn mooie plannen in de krant te krijgen. Ik denk dat ze ook bang waren voor veranderingen. Het mocht vooral niet te moeilijk.

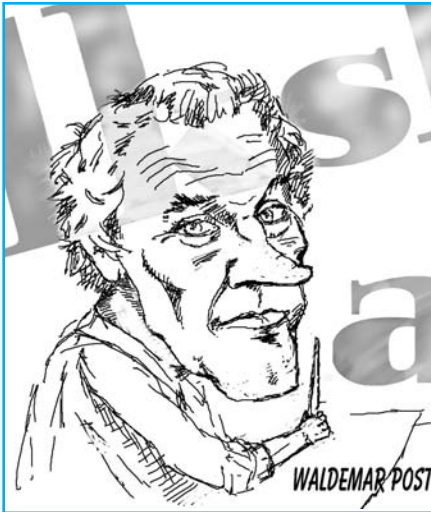
'Steun kreeg ik van Han van der Meer en Paul Beugels, allebei kunstredactie. Die vonden het voorstel om mij in de nacht te laten meewerken, onzin. Uiteindelijk besloten we dat ik mij voorlopig ging bezig houden met de zogenaamde luxe katernen op vrijdag en zaterdag om dan langzaam naar de nieuwskrant op te rukken en daar de noodzakelijke *restyling* te gaan toepassen.

Dat heeft wel enige tijd geduurd.'

Was het niet een discussie over de prioriteit van inhoud en vorm?

'In mijn tijd ging de botsing tussen vormgevers en journalisten altijd

Zie verder pagina 2

Vervolg van pagina 1

om hetzelfde. Het begrip was: *form follows function*, ofwel de vorm moet zich aanpassen aan de inhoud. Dat kun je natuurlijk ook omdraaien. Je kunt de inhoud in een mooie vorm gieten. Bovendien wilde de vormgever weggooid en vereenvoudigen. Onderkop weg, tussenkop weg, kader weg, cursief weg, et cetera. De journalist wilde behouden en de lezer niet te veel laten schrikken.'

Wat vond je van de vormgeving toen?

'In The Swinging Sixties gaven Engelse kranten de toon aan, vooral die op zondag met hun schitterende bijlagen. Ik had toen grote bewondering voor Michael Rand van *The Sunday Times*, zijn opvolger David Hillman en Romek Marber van *The Observer*. Zij waren jonge ontwerpers, niet gebonden aan de krantentraditie, die hun gang mochten gaan.

'Die bijlagen hadden een functie als extra attractie voor de krant. Ze werden ook mooier gedrukt, op offset-papier. Zoiets wilden wij hier ook. Er werd onder andere door *De Telegraaf* en het *Handelsblad* wel geëxperimenteerd, maar op de echte magazines moesten we nog heel lang wachten.

'Vergeleken bij al dat moois stak *de Volkskrant* wel erg bleekjes af. De krant zag er ouderwets uit, helemaal dichtgeplakt met kaders en andere tierlantijnen. De vormgeving had bepaald geen prioriteit. Maar dat veranderde met de komst van Hub. Hubben bij de opmaak. Zijn enthousiasme werkte aanstekelijk en in hechte samenwerking kwam de eerste vernieuwing tot stand: de nieuwe kopletter Times Roman, de nieuwe broodletter Times Europe. Er ging veel ballast overboord, zoals onderkopen en kaders. Achteraf zijn we toen toch nog te voorzichtig geweest.'

Waarom die keuze voor de Times-

letter?

'Belangrijk vonden we dat die in Nederland nog maar weinig gebruikt werd. Ik vind het trouwens nog steeds een hele mooie kopletter, compact en duidelijk. Het is geen wonder dat die letter ook buiten de kranten nog steeds wordt gebruikt.'

Heb je een favoriete broodletter?

'Ik heb absoluut geen favoriete broodletter. De keuze voor een bepaalde letter is zeer tijdgebonden en nogal modieus. Ik heb het liefst letters met schreven. Ik kan duizend lettertypen noemen die totaal overbodig zijn.'

Hoe ging het met de katernen?

'Behalve de bijlage *Kunst op Komst*, die één keer per jaar verscheen, was *Het Vervolg* het eerste wekelijkse, zelfstandige katern met eigen naam en opmaak. Gewoontegetrouw had ik als idee van wat mij voor ogen stond, een aantal pagina's met de hand geschetst, compleet met kopletters en dergelijke. Ook had ik een opvallend weelderig logo ontworpen met een soort Coca-Cola-krul eronder.

'De advertentie-afdeling wilde graag een proefkrant om mee te werven en Hub. Hubben en ik hebben toen een volledig nulnummer gemaakt. *Het Vervolg* werd goed ontvangen. Buitendien meldden zich vele illustratoren aan, die er graag in wilden tekenen. Van hen werken er heden ten dage nog zeker drie bij de krant: Sylvia Weve, Yvonne Kroese en Peter van Hugten.'

Hoe ging het met jou verder?

'In 1990 werd de krant lid van *The Society of Newspaper Design*. Die

beloonde de mooiste krantenpagina's en drukte ze af in een *annual*. Hub. Hubben, Ronald Visser, de opmaakredactie en ik maakten een keuze en stuurden ze naar Amerika. Het volgende jaar werd ik uitgenodigd om naar Boston te komen voor het congres van de SND.

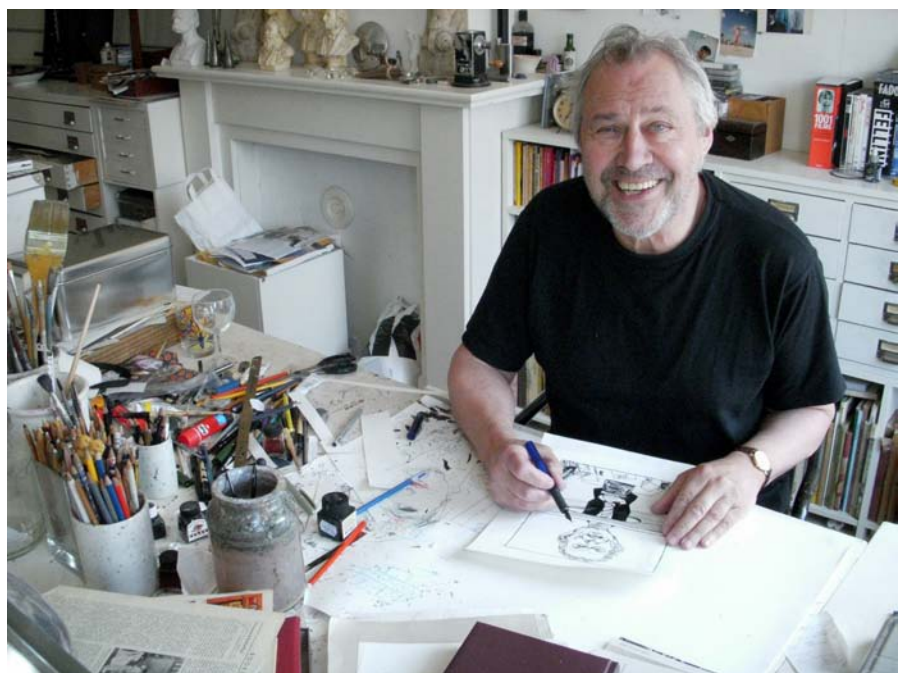
'Ik kwam terug met vijf *Awards of Excellence*, maar daar werd ik ook gemotiveerd om de nieuwskrant aan te pakken. In vergelijking met de katernen was die wat achtergebleven.

'Harry Lockfeer voelde die stemming feilloos aan en hij stuurde mij dus in 1992 - na een vruchteloze periode bij onze eigen Perscombinatie-zetterij - naar David Hillman in Londen, die *The Guardian* had *gerestyled*. Hij wist dat het een paar centen ging kosten, maar mijn werk om de krant te vernieuwen, zou erdoor in een stroomversnelling komen. Tot dan toe zat er geen schot in. Ik was wel begonnen met de *restyling* maar het kostte bijvoorbeeld nogal wat moeite om lettervoorbeelden van de zetterij te krijgen.

'Na twee weken van hard werken hadden wij zes voorstellen klaar, met nieuwe letters. De keuze viel op de Madison als kopletter en de Concorde als broodletter. Bovendien zouden we van zeven naar acht kolommen gaan.'

Kon de redactie dat wel waarderen?

'In het algemeen ja, maar bijvoorbeeld een nieuwe vorm voor het kadertje is later teruggedraaid. David Hillman vond een kader overbodig. Voor de opmaakvernieuwing in 1993 hadden we een vorm bedacht zonder extra lijnen, alleen een half lijntje linksboven en een half lijntje rechtsonder. Een paar jaar

Waldemar Post anno 2008 in zijn werkkamer

Foto Jacques de Jong

Vervolg van pagina 2

later heeft Ronald Visser, waarschijnlijk onder druk van de redactie, het ouderwetse kader weer ingevoerd. De *NRC* pikte toen natuurlijk ons idee: kader zonder extra lijnen.

‘In april 1993 rolde de vernieuwde krant van de persen.’

Je kwam altijd op het laatste nippertje. Hoe kwam dat?

‘Spanning moet ik hebben, anders komt er niets uit mijn handen. Een slechte gewoonte waar ik liever vanaf wil, maar waarvoor het natuurlijk veel te laat is. Een voordeel van te laat zijn, is wel dat je zelden hoort: wij hadden toch iets

anders in gedachten - kunt u het nog eens over doen?’

Heb je bereikt wat je wilde?

‘Ja, de krant die ik in 1993 vorm heb gegeven, was een krant die zich ook met buitenlandse kranten kon meten.’

Wat vind je van de huidige opmaak?

‘Wat mij vooral opvalt, is hoe snel je went aan zogenaamde vernieuwingen. Ik kijk er ook niet heel kritisch meer naar. Voor mij is het tijd om die vormgeving los te laten. Het tekenen heeft bij mij nu de voorrang.’

**Han van Gessel
Jacques de Jong**

HET GROTE GRAAIEN

Maandag 26 mei wordt een boekpresentatie plus debat georganiseerd voor het boek

Het Grote Graaien van Xander van Uffelen.

De presentatie wordt gehouden in de Industriële Grote Club van 20.00 - 22.00 uur.

De uitnodiging volgt.

‘Begin de hete zomer van 2008 met de Hel van Waarland’

Deze week ontvingen we onderstaande uitnodiging. Vorig jaar hebben enkele (goed getrainde) ouweknarren meegedaan aan deze klassieker, die toen uitkwam op een gemiddelde snelheid van 28 km/u. Dat was afzien. In maart heeft de club al tachtig kilometer in de Beemster gevreten.

Na de geslaagde Beemster Pijl, die nog een beetje gebukt ging onder de typische voorjaarsexcuses van diverse potentiële deelnemers (weekendje Ardennen, moeder jarig, moet verhaal schrijven, zere knie, verhuizinkje, Parijs, nog geen meter gereden, bezoek Auschwitz) is het tijd de voorbereiding te starten op de 2e Hel van Waarland. Om iedereen daarvoor ruim voldoende tijd te geven, hierbij alvast de datum: zaterdag 21 juni. Vorig jaar was de Hel

van Waarland een doorslaand succes, mede doordat de wind ons een dag lang in de rug blies. Het is niet gegarandeerd dat dit natuurwonder zich andermaal zal voltrekken. De koers wordt weer verreden over een afstand van 120 kilometer, met twee pauzes.

Vrienden, vriendinnen of familieleden zijn van harte welkom, mits voldoende getraind en in het bezit van een geschikte fiets. Ook in de Beemster Pijl raakten wij weer enkele deelnemers kwijt in de onmetelijke vlakten, en dat doet elke keer weer pijn. Er zijn nog Volkskrant-fietsershirts zo lang de voorraad strekt.

Een impressie van de tocht van vorig jaar is te zien op YouTube, zoeken op ‘Waarland’.

Aanmeldingen bij John Volkers of Bert Wagendorp.

Hieronder nog een summier verslag van Jan van Capel over de Beemster Pijl.

Zaterdag hebben we dus met elf mannen en twee vrouwen de Beemster Pijl gefietst. Lekker weer, maar wel veel wind uit het zuidwesten. In mijn voortuin staat een bord van het Noordhollandsch Landschap met de tekst: *Er is geen fijnere wind om tegenin te fietsen*, was getekend Thomas Dekker. Omdat ik ‘s morgens al uit Amsterdam naar de start in Midden-Beemster was gefietst, heb ik bij Monnickendam de afslag huis genomen. Niettemin stond er toen ik om 3 uur de fiets in de schuur parkeerde, 103 kilometer op de teller. En dat is toch niet slecht zo vroeg in het jaar.

Theo Klein laat via Margreet Vermeulen iedereen hartelijk danken voor het medeleven dat hij heeft ondervonden bij de perikelen met zijn hart. Het gaat goed, na aanbrengen van een kunststof patch. Hij is weer thuis.

Jan van Capel tijdens de Beemster Pijl, in het nieuwe Volkskrant-wielershirt.

